

Dr. NÉMETH JÁNOS ISTVÁN kultúrakutató, a Nemzeti Művelődési Intézet Stratégiai és Fejlesztési Főosztálya vezetője. 1986-ban az ELTÉ-n bölcsészettudományi doktori címet szerez. Több mint húsz éve részt vesz a művelődésszervezők egyetemi, főiskolai képzésében. Három könyvet publikált, ezek közül A kultúra üzenete 3.0 (Mikszáth Kiadó – MMIKL, 2003), valamint a Magyar közművelődésről (Arcus Kiadó, 2012) címmel megjelent könyvek ismertek a közművelődési szakemberek és művelődéskutatók körében.

AZ AGORA ÉS AZ AGORA PÓLUS PROGRAM

A Nemzeti Művelődési Intézet Szakmai Koncepciója nagy hangsúlyt fektet a közművelődési tevékenységek gazdagítására, ennek érdekében a külső erőforrások bevonására, költségvetési pozíciójának javítására. Ilyen új elemként jelent meg az Intézet munkájában az EU-s pályázati rendszerben való részvétel. A program elengedhetetlen része a közművelődési szakterület 2007-2013-as időszakban elért fejlesztéseinek a megismerése, mind az infrastrukturális, mind a tartalmi megújulás területein. Az Intézet szakmai lapjában sorozatot indítunk e fejlesztések példatárának nyilvános hatását elősegítve. A Művelődési Intézet megújuló honlapján rendszeres és átfogó tájékoztatást kap minden érdeklődő a magyar közművelődést megújító Európai Unió támogatások eredményeiről, azok hatásáról.

AZ AGORA ÉS AZ AGORA PÓLUS PROGRAMRÓL

„Az igazságnak s nemes törekvéseknek nincs hatalmasabb fegyvere, mint a köztudat s az a boldogító érzet, hogy azt mások is osztják. Az erkölcsi érzület nem vesztethet ki soha a nemzetek kebeléből, de gyengülhet, ha nincs támasza az együtt élők nyilatkozatában. Ily támasz vala az agora a múltban, ilyen lesz jövőben a közművelődési csarnok, a nép szellemi életének központja.”

(György Aladár 1879)

Az Agora az európai kultúra bölcsőjének számító Athén polgárainak találmánya és időtöltésük kedvelt színhelye volt. A közélet központjaként működő Agorát érdemes volt látogatni mindenkinek, aki a friss hírekre és minden más újdonságra kíváncsi volt, aki találkozni akart a város jelentős személyiségeivel, vagy csupán a szép beszélgetések végtelen folyamatában és véges vitáiban gondolatot, eszmét akart cserélni polgártársával, miként tették ezt többek között Szókratész és filozófiai témákban kedvelt beszélgetőtársa, Szimón, az Agora népszerű cipésze.

Kell egy hely, ahol jó lenni – ez a természetes igény hívta életre a 2013. év végéig megvalósuló Agora programot. Az Agora program a közművelődés Új Széchenyi Tervből támogatott, kiemelkedő jelentőségű fejlesztése. A program a közművelődési intézmények korszerűsítését, működési költségeinek csökkenését, multifunkcionális átalakítását valósítja meg.

A kulturális szakterületen belül a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Programban a legnagyobb jelentősége az Agora és az AgoraPÓLUS programoknak van. Figyelembe véve, hogy a mintegy 23.7 Mrd Ft-os támogatás kedvezményezettjei megyei jogú városok, teljes joggal mondhatjuk, hogy a kulturális életben ilyen maradandó, a szakterület koncepciója alapján létrejövő fejlesztés utoljára a millennium idején volt Magyarországon. Az eddig Kaposváron, Hódmezővásárhelyen, Békéscsabán, Tatabányán és Szekszárdon átadott Agora-közművelődési intézmények ismeretében elmondhatjuk, a megyei jogú városok azonosultak a programmal és a közművelődési fejlesztést stratégiai kitérés lehetőségnek tartják a városok és vonzáskörzetük életében.

A program elsődleges célja az egyes régiók, illetve térségek közötti

fejlettségbeli különbségek mérséklése, a kulturális alapú városfejlesztés megvalósulása. Olyan közművelődési intézménytípus kialakítása – mindenek előtt a korábbi elavult intézményi feltételek jelentős javításával –, amely az oktatási és közművelődési rendszerek összekapcsolása, az egész életen át tartó tanulás új tanulási formáinak terjesztése, az intenzív élménykínálat és személyiség-fejlesztés feltételeinek biztosítása révén hozzájárul a közösségi és civil kezdeményezések kibontakozásához, végső soron az egyének sikeres társadalmi alkalmazkodásához. Mindezt a sokszínűséget egy többfunkciós, korszerű, magas színvonalú épített térben valósítja meg az Agora program.

A TIOP 1.2.1. kódjelű pályázati útmutató szerint, ami a beruházási szerződések alapját képezi: *„az Agora többfunkciós (multifunkcionális) közösségi központ, közművelődési intézmény, amely sajátosan kialakított épített környezetben alkalmas a közösségi-művelődési, oktatási-felnőttképzési és élményfunkciókat integráló, e funkcióknak megfelelő gazdag kulturális szolgáltató működésre, a helyi társadalom, a város szocio-kulturális fejlesztésére. Működése közvetlenül, illetve közvetve kihat a tágabb földrajzi környezetben élő lakosság közművelődésére, jó minőségű programokat, szolgáltatási és módszertani segítséget nyújt a környező települések, kistérségek közművelődési intézményeinek”.*

Az Agora programra rendelkezésre álló „EU-s pénz” 14.6 milliárd Ft. *Ki kell emelni, hogy ezek a pályázati támogatások vissza nem térítendő anyagi eszközökként jelentek meg az önkormányzatoknál, ami a kulturális*

mentesség eredménye, és nagyon ritka gyakorlat az Európai Unióban. A kedvezményezettek vállalták továbbá, hogy korszerűtlen, költségesen működtetett közművelődési intézményhálózatukat átszervezik, ezzel jelentős költségeket megtakarítva. Ez az átszervezés természetesen nem sérti a településrészek hagyományosan kialakult közművelődési életét, illetve intézményeket.

A programot megvalósító megyei jogú városok szerződésben rögzítették, hogy a megépülő agorákat 12 évig önkormányzati fenntartású közművelődési intézményként működtetik, azokat nem idegenítik el, továbbá fő funkcióit nem változtatják meg.

Az eredményes pályázókat bemutató táblázatban közölt adatok 2011-ig megkötött szerződések konkrét támogatásait tartalmazzák. A beruházások befejezésével lesz kimutatható az agorákat építő önkormányzatok hozzájárulása az Európai Unió által biztosított támogatáshoz. Ekkor lehet összesíteni azt a tényleges ráfordítást, amely a közművelődési célú fejlesztésekben megjelenik e program keretében.

Az Agora Pólus program átfogó szándéka a pólus városok versenyképességének növelése a kulturális alapú városfejlesztés eszközeivel. A Program szorosan kapcsolódik a felsőoktatáshoz, a beruházó városra jellemző csúcstechnológiát alkalmazó ipari háttérhez, a nem-formális és informális tanulás változatos alkalmait megvalósító közművelődési infrastruktúra fejlesztésére irányul.

A fejlesztési pólusokban és társköz-pontokban egy-egy innovatív, komplex szolgáltatásokat nyújtó, a felsőoktatási intézményekhez kapcsolódó, önkormányzati alapítású és fenntartású közművelődési intézmény, úgynevezett Agora Pólus jön, illetve jött létre 2012-2013-nan. Ez az intézmény egyben a pólus fejlesztési tartalmához illeszkedő és a helyi igényekhez igazodó közösségi szolgáltatások biztosítására, befogadására, ellátására is alkalmas.

A létrejövő intézmény közművelődési tevékenységet folytat, amennyiben, a térségi innováció eredményeit közzétehető módon mutatja be, elősegítve azok helyi és országos ismertségét. Az Agora Pólusokban a látogatók interaktív módon ismerhetik meg a város felsőoktatásához és gazdaságához szorosan kötődő tudományterületeket, pólustematikát.

A tematikus ismeretterjesztés a pályaválasztásban is meghatározó tényezőként működik: a továbbtanulók

Az első pályázati körben kedvezményezett városok

Tatabánya (megvalósult)	1 568
Eger (visszalépett)	1 746
Hódmezővásárhely (megvalósult)	1 121
Szolnok	1 716
Nyíregyháza	1 685
Szekszárd (megvalósult)	1 713
Kaposvár (megvalósult)	1 656
Békéscsaba (megvalósult)	1 703
Összesen	12 908

tájékozódását szolgálja azoknak a tudomány- és iparágaknak a megismerése, amelyek hangsúlyosak, illetve a megalkotott stratégiák alapján a közeljövőben megvalósuló fejlesztések révén hangsúlyossá válnak az adott fejlesztési pólus felsőoktatási és munkaerő-piaci kínálatában.

A létrejövő intézmény emellett a műszaki- és természettudományos területek iránti érdeklődést is növeli, s ezzel hosszabb távon hozzájárul az adott szakterületen felsőfokú végzettséget szerző hallgatók számának növekedéséhez, így a helyi munkaerő-piaci kereslet és -kínálat közelít egymáshoz. Az Agora Pólus lehetőséget nyújt a felsőoktatási intézmények tudományos eredményeinek és céljainak szélesebb körű megismertetésére, társadalmi- és közönségkapcsolatainak bővítésére.

Az Agora Pólus programra rendelkezésre álló „EU-s pénz” 9.1 milliárd Ft. A táblázatban közölt adatok a 2011-ig megkötött szerződések konkrét támogatásait tartalmazzák. A beruházások befejezésével lesz kimutatható az Agora pólusokat építő önkormányzatok önrésze, és az a tényleges ráfordítás, amely a közművelődési célú fejlesztésekben megjelenik e program keretében.

Az imponáló adatok, és a már működő Agora-, Agora Pólus közművelődési intézmények vitathatatlanul igazolják, hogy a közművelődési szakterület nagy lehetőséget kapott arra, hogy világszínvonalú feltételek között tegye a dolgát, a közhaszon és a közjó érdekében, a közösségek, a helyi társadalom javára. Ahogy Halász János kultúráért felelős államtitkár fogalmazott a tatabányai Vértés-Agorája átadásán mondott köszöntőjében: „Ezek a gyönyörű épített terek csak akkor töltik be hivatásukat, teljesítik a kormányzat szakpolitikai szándékát, amennyiben képesek lesznek arra az itt dolgozó szakemberek közreműködésével, hogy a város civil társa-

AGORA PÓLUS	
Város	Összeg (M Ft)
Debrecen	1 637
Győr (megvalósult)	1 672
Miskolc	1 681
Szeged (megvalósult)	1 562
Székesfehérvár	1 710
Összesen	8 262

dalmának, közösségeinek kedvelt helyévé, valódi otthonává váljanak”.

Az is fontos körülmény a program megvalósulása során, hogy a szűkebb szakterületen túl jelentős hatást gyakorolt például a magyar építészek társadalmára, a belsőépítészekre, a szcenikusokra, valamint a kivitelező vállalatokra egyaránt. A kivitelezés során több ezer munkahely stabilizálódott. Tatabányától Kaposvárig, Békéscsabától Szekszárdig csodálhatjuk e kitűnő művészek, mérnökök, szakemberek valóban világszínvonalú teljesítményét. Ez talán akkor lesz igazán közismert, ha sikerül valóra váltani a Művelődési Intézet egyik kiemelt programját, valamennyi beruházás egy kötetben történő megjelenítését. Ez a kiadvány fogja igazolni, és láthatóvá tenni itthon és Európában egyaránt ennek az Új Széchenyi Tervből megvalósuló, kiemelkedő jelentőségű fejlesztésnek a valódi jelentőségét. Létjogosultságáról a hiteles véleményt már kimondták az Agora-közművelődési intézmények használói. Egybehangzó vélemény és tapasztalat, hogy ezek azok *a közösségek által leggyakrabban használt terek*, amelyek valóban „jó helyek” a város és a környék lakói számára, és amelyeket nagy számban keres fel és igényel valamennyi korosztály és társadalmi réteg egyaránt.

Vitathatatlan ugyanakkor az is, hogy egy ilyen volumenű beruházás számos kérdést is felvet, mindenekelőtt a fenntarthatóság problémáját. Ezekről a vitás kérdésekről folyamatosan beszélni kell, a gyakorlatokat és a tapasztalatokat meg kell osztani egymás között, minden olyan elemet, amely a racionalitást és a költségsökkentést elősegíti, széles körben alkalmazni kell. Ebben a koordinációban lesz a jövőben kezdeményező a Nemzeti Művelődési Intézet, létrehozva, illetve kezdeményezve az agorák számára az egymással élő kapcsolatot biztosító szervezeti keretet.